

חדש בקרבי

קרבן מלגות לחידושי תורה

בנשיאות

הרה"ג מרדכי יצהרי שליט"א

מיסודו של

ר' שלמה מדמון ז"ל

דבר המערכת

כשור לעול וכחמור למשא

תוהה היה המשגיח הנודע, רבי לייב חסמן בעל 'אור יהל', באזני תלמידיו: 'לו יתרחש גילוי אליהו בזמננו - יעוטו כולם לשאול, מה דיבר אליהו הנביא? מה אמר? והנה, ספר שלם מונח לפנינו מאמרותיו של אליהו הנביא, הלא הוא ספר תנא דבי אליהו, ועדיין אין מעיינים בו...'

מבין אמרותיו של אליהו הנביא, כמובא בגמרא (עבודה זרה דף ה' ע"ג), אלו הדברים הקצרים דלהלן: 'תנא דבי אליהו, לעולם ישם אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשא'.

על פשר הדימוי לשור ולחמור עמדו רבים, וממה נכון להביא את ביאורו השנון של רבי אהרן קוטלר: לעיתים יטען האדם כי עז חפצו ללמוד, אלא שטרדות חיצוניות מפריעות לו, כגון החם העז השורר בחוצות בחודשי הקיץ. לשם כך אמרו חז"ל - תהיה כחמור, זה שעליו נאמר (שבת דף נג ע"א) שאפילו בתקופת תמוז קר לו, וממילא תוכל ללמוד גם בשיא החום, ודבר לא יפריעך מלימודך... עומדים אנו בתקופה הרתיגורל, כזו שכמותה לא היה מעולם. בתי חינוך, היכלי הכוללים והשיבות הקדושות, תלויים במצב השורר בחוצות, ומפריעים שונים עלולים להפיג את רציפות הלימוד המגן על כולנו.

דוקא כעת, עם תחילתו של זמן אלול המקודש, עלינו להתחזק ביתר שאת וביתר עוז, להגביר חיילים לתורה ולשקידתה ככל הניתן, בהתאם להוראות מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א, ולא לתת לדבר להפריע לעמל התורה!

בברכת התורה המערכת

מאמר פתיחה

הרה"ג ברוך עוקשי שליט"א רב קהילת בני תורה באלעד

עד ה' אלקיך

שתי הבריאות שהיו בעולם וביאור מהות התשובה הגמורה

שבתחילה הוא מתכנן ולבסוף ידיו מבצעות. ובפרט שאין שייך אצל הקב"ה חרטה וניחום, 'לא איש אל ויכזב וכן אדם ויתנחם'. אלא ודאי שנבראו בפועל שתי בריאות, בריאה במחשבה היינו 'בכח' והיא בריאה בדין גמור, ובריאה שניה 'בפועל' שהיא חסד ודין יחדיו. אכן רוב העולם אין יכולים להתקיים אלא בשיתוף רחמים ולכן הבריאה נבראה בפועל עם חסד.

וזה הביאור במה שאמרו בראש השנה (י"ז ע"ב) דרב הונא רמי דכתיב בפסוק 'צדיק ה' בכל דרכיו', ומאידך כתיב 'וחסיד בכל מעשיו'. ותירצו דבתחילה צדיק ה' בכל דרכיו והדר וחסיד בכל מעשיו. וביאור מימרא זו, דהקשה רב הונא סתירה בפסוק דבתחילה משמע שהנהגת הקב"ה בעולם היא במידת הדין שזהו לשון צדיק מלשון 'צדק ומשפט ומישרים' (משלי א'), ומאידך משמע מקרא 'וחסיד בכל מעשיו' דהנהגה היא הנהגת חסד. ועל כך השיב רב הונא שבתחילה שעלה במחשבה לברוא את העולם רצה לברואו במידת הדין לבד, ועדיין הנהגה זו היא דרכיו של הבורא, היינו השורש האמיתי של הנהגה ושל הבריאה. אכן ב'למעשה' הקב"ה משתף רחמים בדין, וזהו 'וחסיד' בכל 'מעשיו', דהנהגה בפועל אינה כפי הצדק והאמת הגמורים אלא הם בשיתוף רחמים וחסד.

והנה דקדק הגר"י הוטנר שגם 'אני ה' אחר שחטא' נאמר באותה אמירה של הוי"ה, ובא ללמדנו שאם האדם זכה לתשובה הרי הוא חוזר לנקודת ההתחלה כמו קודם החטא, שניהם קרויים הוי"ה. ויש להוסיף בזה כי עד שהאדם חוטא הרי הוא בהנהגת הבריאה הראשונה שהיא 'הבריאה בכח' שהנהגה עמו בדין גמור, וכפי שהתנהג הקב"ה עם רבי עקיבא. כי גם בדין גמור הוא יזכה לטובה ולברכה שהרי לא חטא מעולם. אולם ברגע שהאדם חוטא כבר הוא נכנס להנהגה של שיתוף רחמים בדין, שזו הנהגה של הבריאה שנבראה בפועל, כי ללא שיתוף הרחמים בדין אינו יכול להתקיים אפילו שעה אחת עם חטאו, ובשיתוף הנהגת הרחמים עמו יכול הוא לשוב בתשובה. והחידוש שבבריאת התשובה שנעשה האדם זך ונקי מן העבירות עד שהוא חוזר לנקודת ההתחלה כמו קודם שחטא, היינו שחוזר הוא להנהגת משפט כצדיק גמור. וזה מלמדנו ששתי הנהגות של קודם החטא ושלאחר החטא שוות, שבתשובה חוזר האדם על מצבו כמו בהוי"ה הראשון, ודו"ק.

ולפי זה יש לבאר כך את הפסוק 'שובה ישראל עד ה' אלוקיך', ושאלנו בראש הדברים מהו הביאור במילים 'עד ה''. ולפי המבואר פירושו שהתשובה תהיה עד מידת הוי"ה ולא תיעצר במידת 'ונקה'. והיינו, שהתשובה לא תהיה רק ברמת הניקיון ועל ידי יראה בלבד, אלא שתהיה תשובה מאהבה, בבחינת 'אלקיך', שלך, המעניק לך ומחיה אותך, ואז האדם יהיה כתינוק שנולד וכאילו חזר לנקודת היצירה והבריאה וכאילו מעולם לא חטא, וזהו 'עד ה'.

'שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעוונך'. יש להתבונן, מהו ביאור הדרישה לשוב 'עד ה' אלקיך', שלכאורה היה ראוי לומר יותר 'שובה ישראל לה' אלקיך', ומהו 'עד ה''. ואשר יראה לבאר בהקדים דברי חז"ל על ביאור י"ג מדות הפותחות במילים ה' ה', ודרשו (ראש השנה י"ז) 'אני ה' קודם שיחטא האדם, אני ה' אחר שיחטא האדם'. ויש להתבונן, הניחא אחר שיחטא האדם זקוק הוא לרחמים לקבל את תשובתו, אולם קודם שיחטא האדם מה צריך הוא למידת רחמים הרמוזה במילה הוי"ה המלמדת על מידת החסד.

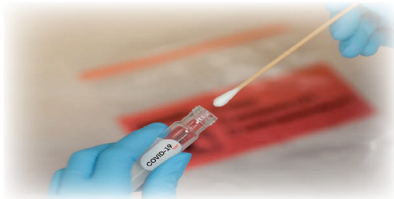
ונקדים את קושית מהר"ל על האמור בחז"ל 'אני ה' אחר שיחטא', הרי מידה זו קיימת בי"ג מדות אלו והיא מידת 'ונקה', ודרשו חז"ל על פסוק 'ונקה לא ינקה' מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינם שבים (שבועות ל"ט), הרי שלשבים ישנה הנהגת רחמים ממידת 'ונקה'. וכתב שהאדם השב מכל העבירות שבידו הרי הוא מתכפר ממידת ה'. ועדיין דבריו צריכים בירור וביאור.

והגר"י הוטנר (הובאו דבריו בקובץ המועדים ראש השנה) הוסיף על דברי המהר"ל שהיתה בריאה ב'מהדורא קמא' שזהו עולם ללא כח התשובה וכך היה מצב העולם עד שחטא אדם הראשון, אכן אחר שחטא אדם הראשון ברא הקב"ה את כל הבריאה מחדש ב'מהדורא בתרא' וזהו עולם עם תשובה. וזו מידת ה' קודם שחטא האדם ומידת ה' אחר שחטא האדם, כי מידת ה' מורה על התחדשות ההויה כי בשם הוי"ה ברא הקב"ה את כל העולמות, ומקרא מלא הוא 'כי ביה ה' צור עולמים', וכדאיתא במנחות (כ"ט). והיתה התחדשות של בריאה קודם חטא האדם והיתה התחדשות הויה הבריאה אחר שחטא האדם, וזהו עולם עם תשובה.

ובביאור הענין יש להקדים את האמור בגמ' שבתחילה רצה הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין וראה שאין העולם יכול להתקיים, ולפיכך הקדים מידת הרחמים לדין. והתוס' בראש השנה כתבו בשם ר"ת בהא דנחלקו התנאים, שלר"א בתשרי נברא העולם ולר"י בניסן נברא העולם, אלו ואלו דברי אלוקים חיים לפי שבחודש תשרי עלה במחשבה, ובחודש ניסן נברא העולם בפועל. ולמדנו מדבריו שהיו בעולם שתי בריאות, בריאה ראשונה היא 'בריאה בכח' שהיא היתה בתשרי ובבריאה זו נשלמה בכל פרטיה ודקדוקיה בשלימות גמורה רק שהיתה שלימותה שלא בפועל, והבריאה השניה היתה בריאה בפועל ואירעה בניסן. ויש להוסיף דאף אם נימא דלא כר"ת וקיימא לן כר"א שבתשרי נברא העולם, מכל מקום אמת היא ששתי בריאות היו: בריאה בכח ובריאה בפועל.

וזהו דבר המוכרח, שהרי כשהקב"ה עלה במחשבה לפניו לברוא את העולם במידת הדין, זהו עצמו כבר יוצר בריאה שהרי הכל נברא ברצונו, ואין דרכו והנהגתו כאדם בשר ודם

בדיקות קורונה בערב שבת

ביום שישי התעורר החשש להידבקות בחולי הקורונה - האם צריך להיבדק מיד, או שמא איסור חמור הוא?

לצוות המעבדה, ורק נבדקים שמוגדרים כקבוצות סיכון, מחמת הגיל המופלג או מצב בריאותי סבוך, רשאים לבצע בדיקה גם בערב שבת, משום חשש פיקוח נפש, שהידיעה על הקורונה יכולה להציל חיים במקרה של קושי נשימה אם יצטרך להתפנות לבית חולים שידעו איך לטפל בו. ובמקרה של הוראה מיוחדת מהרופא על חשיבות הבדיקה המיידית כבר בערב שבת, יעשו שאלת חכם.

השיטה האחרונה סוברת שלעולם אין היתר לבצע בדיקות בערב שבת, שעלול לגרום חילולי שבת, למרות שיש לנבדק תסמינים או שסובל ממחלות רקע, שכן העניין סובל דיחוי לחכות עד יום ראשון. לפי דעה זו יש לדחות את סברת המתירים שיש תועלת בידיעה כדי שיכנס לבידוד הוא וסובביו, שהרי יכול כבר עכשיו להיכנס לבידוד מוחלט, ואין כאן פיקוח נפש להתיר חילול שבת. ומה שטענו המתירים שמא יתדרדר מצבו ויבוא עד שערי מוות וחשש פיקוח נפש, הרי במצב כזה בכל מקרה יאשפזו אותו בבית החולים, ומה נפק"מ אם הוא מאומת כחולה קורונה או חשש חולה קורונה.

לסיכום: ארבע שיטות נאמרו על ידי גדולי הפוסקים שליט"א. א', לעולם יבדוק הכי מהר שיכול, גם בערב שבת, משום פיקוח נפש. ובנוסף נוסף, שבמקום הצורך מותר לבצע את הבדיקה סמוך לשבת. ב', אם סיבת הבדיקה מחמת תסמינים יבצע בדיקה גם בערב שבת, אבל אם סיבת הבדיקה בגלל נוהל של 'משרד הבריאות' אין להיבדק בערב שבת אלא ייכנס לבידוד מוחלט, ואם אינו נכנס יעשה בדיקה. ג', אין לבצע בדיקות בערב שבת, ורק אדם שיש לו תסמינים והוא בקבוצת סיכון בגיל מבוגר או מצב בריאותי רופף ייבדק גם בערב שבת, ובמקרה של הוראת רופא על חשיבות הבדיקה המיידית יעשה שאלת חכם. ד', לעולם לא יבדוק בערב שבת, כי יכול גם עכשיו להיכנס לבידוד ואין כאן פיקוח נפש.

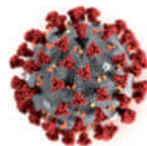
עלולה להרבות נדבקים חדשים, וככל שנזרז את הליך פיענוח הבדיקות, יתאפשר לצמצם את קצב ההדבקה. ועוד, שאם ידחו את כל הבדיקות אחרי שבת, יגרם לחץ על המעבדות אחרי שבת, שלא יעמדו בעומס, וידחו בדיקות שיש בהם פיקוח נפש, עכ"ד.

לפי דעה נוספת, יש לחלק בין הסיבות לבדיקה. אם סיבת הבדיקה היא מחמת תסמינים כגון קשיי נשימה, וקיים חוסר וודאות האם הוא חולה בקורונה או סתם דלקת ריאות, יבצע בדיקה גם בערב שבת, גם אם אין לו מחלות רקע, שמצב כזה שיש לו תסמינים הוא בגדר פיקוח נפש שמחלים עליה את השבת, שהידיעה חיונית ביותר ועלול לבוא לידי סכנת חיים, כמעשים שהיו שלפעמים תוך שעות ספורות המצב מדרדר מאוד, ואנשים הגיעו עד שערי מוות מחמת חוסר ידיעה, והרופאים לא ידעו איזה טיפול להעניק לחולה. וגם כדי להודיע לסובבים שיכנסו לבידוד שלא ידביקו אנשים נוספים.

אך אם לנבדק אין תסמינים, וכל סיבת הבדיקה היא בגלל נוהל של גורמי הבריאות, כגון שהיה בקרבת חולה מאומת למשך רבע שעה, במוסד לימודים או באוטובוס וכדומה, או שהנבדק חזר לארץ מחו"ל, או אדם שחש בטוב ורק יש לו חשש בעלמא, אין להיבדק בערב שבת, שאין לו דין חולה לחלל עליו את השבת, וישהה בבידוד מוחלט עד אחרי שבת, ויבדק אחרי שבת. ואדרבא, לפעמים בדיקה מוקדמת מידי אינה יעילה, והיו מקרים שבבדיקה המיידית הראשונה התוצאה היתה שלילית, ורק בבדיקה שאחריה כעבור מספר ימים התוצאה היתה חיובית, כך שאין סיבה למהר. אמנם אדם שחייב בבידוד, ובפועל אינו יכול לשהות בבידוד מוחלט כמו חולה, יעשה בדיקה בערב שבת.

דעה מחמירה יותר נאמרה בנושא, לפיה אין לבצע בדיקות קורונה בערב שבת, משום שגורם לחילול שבת

היה זה ביום שישי בבוקר, כאשר לביתו של ר' שלום הגיעה הבשורה לפיה הוא שהה בקרבת חולה קורונה מאומת, ועליו להיכנס לבידוד כפי הוראות הרופאים. לצד זאת הוא חש בתסמינים כבר מיום האתמול, ומתבקש היה שיעבור בדיקה מיידית כדי לוודא או לשלול את הימצאות הנגיף בגופו. אמנם, יום שישי הוא זה, ומסתבר שפענוח הבדיקה יתבצע על ידי יהודי בעיצומו של יום שבת קודש, ודבר זה כרוך בכמה איסורים: כותב, צובע, הפעלת מכשירי חשמל ועוד. **האם מותר לו להיבדק ביום שישי?**

נושא זה נדון בין גדולי פוסקי זמננו שליט"א, ולהלן תובא תמצית דעותיהם (כפי שנלקטה בעומק הפשט). יודגש כי כמובן שאלה כבדת משקל זו מסורה לרבותינו, וכידוע שפיקוח נפש דוחה שבת, ולפיכך אין בדברים אלו בכדי נקיטת עמדה כל שהיא אלא העלאת הצדדים ההלכתיים בלבד, להגדיל תורה ולהאדירה. לעניין מעשה, בכל נושא לגופו יש לשאול שאלת חכם מובהק.

ארבע שיטות נאמרו בעניין על ידי הפוסקים. לפי הדעה הראשונה, **בכל הנבדקים החדשים - למעט חולה מאומת שעושה בדיקה כדי לצאת מבידוד - מותר וצריך לבצע את הבדיקה בהקדם האפשרי גם ביום שישי,** למרות שאין לו תסמינים ונכנס לבידוד עקב שהייה בקרבת חולה מאומת, שגם זה בכלל חשש 'פיקוח נפש' שיוכלו לשמור ולהינצל מן הנגיף המסוכן. וכך יש שהורו כי אם יש שהות שניתן לפענח את הבדיקה לפני שבת מותר, ולכתחילה יבקש מהם שלא יעשו בשבת.

הוסיף על כך רופא חרדי ירא שמים, שגם לדעתו אין לדחות שום בדיקה כיון שיש 'רעותא' לפנינו, והמציאות מוכיחה על סבירות גבוהה של הידבקות עקב שהייה בקרבת חולה מאומת, ודחיית הבדיקה אחרי שבת, כאשר התוצאות יגיעו באמצע השבוע,

לחידודא

ראש ישיבה נכבד נכנס למרן רבי דב בעריש ויידנפלד זצ"ל, הגאון מטשעבין, והתאונן בפניו כי הוא סובל מרדיפות במעמדו.

חזק אותו הרב, ואמר לו בדרך צחות: במשנה באבות נאמר כי הבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו, ואילו הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו. כידוע, בדורות אלו האחרונים ירדה חולשה גדולה לעולם, וחולשה זו השפיעה גם על מידת הכבוד, שאין לה כוח לברוח מהרודף ממנה, אך גם אין בכוחה לרדוף אחר הבורח ממנה...

יש לחקור

- ספק נודע התעורר בדין תקיעת שופר, האם שייך לתקוע בשופר של בהמה טמאה. צדדי הספק הם, האם נדרש 'מן המותר בפיו', כי אפשר שטעם התפילין הוא משום 'למען תהיה תורת ה' בפיו' וזה אינו שייך בשופר שהוא תשמישי מצוה בעלמא, או שמא לא נדרש עניין זה בשופר.
- בעניין איסור התפילה באופן שצריך לנקביו יש לחקור מהו טעמו, האם הוא כיון שאין עליו חיוב תפילה באופן זה, או שמא באמת חלה עליו חובת התפילה אפילו בזמן זה, אלא שישנו דין מיוחד שאסור להתפלל כאשר צריך לנקביו. ונפק"מ באופן שהתפלל, האם בדיעבד מועילה תפילתו או שנקראת תפילתו תועבה.

בשם אומרא

לעולם ילמד האדם סגוריה על ישראל, כלל ופרט, ויצדיק את ישראל וילמד עליהם זכות. כך מצינו בגדעון שנגלה עליו ד' - רק בעבור שלימד סגוריה על ישראל. (החיד"א)

הבית היהודי

הרה"ג יואב עובדיה ג'בלי שליט"א

מעלת הנתינה

הנתינה הופכת חיי צער למלאי תוכן של אושר ושמחה!

הגמ' במסכת יבמות (ס"ג ע"א) מספרת שאשתו של רבי חייא הייתה מצערת אותו, וכשהיה מוצא דבר הראוי לה, היה מניח זאת בסודרו ונותן לה. שאלו רב: 'הרי היא מצערת אותך?' השיב לו, 'דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא!'

סיפור זה מוכר לכאורה, אך אני מבקש ממכם - הקוראים - שתסירו את משקפי הקריאה שלכם ותרכיבו את משקפי הדמיון שלכם. דמיינו את עצמכם במקום רבי חייא, כשהאשה מציקה לכם כל יום בצורה מקוממת. מה שאתה מבקש היא עושה הפוך, מערבת כביסה לבנה עם צבעונית, מביא לה כסף והיא מבזבזת, כל היום בטלפון עם חברות והבית סדום ועמורה... ועוד כהנה וכהנה.

נראה אותכם מנסים לקנות לה מתנה, או אפילו רק להגיד לה מילה טובה! ובצדק. בכל זאת, **לרבי חייא היה סוד כמוס שאותו הצליח לברר בגדלות מידותיו והבנתו העמוקה בנבכי הנפש.** הוא פשוט בכל הזדמנות חיפש לה מתנות, במקום לחפש את מחלקת הגירושין! פעם שאל אותי מישהו: וכי זו לא נקראת הנתינה שלילית (קשר ישיר בין הנתינה למעשה, שכך הדבר יעודד עוד מעשים רעים כאלו)? ובאמת זו הייתה סברתו של רב, כמבואר בבן יהוידע, שלא בא חס ושלוש לחרחר ריב, אלא שסבר שלא כדאי לרבי חייא לעשות כן כדי לא לעודדה להמשיך במעשיה.

אלא שרבי חייא מלמדנו כאן יסוד חשוב: צריך לתת לאישה מתנות לא רק בזמנים ידועים, כגון: חגים, ימי נישואין וימי הולדת, אלא בכל פעם שמזדמן לו, ואפילו מתנה קטנה, דבר הראוי לה ומה שהיא אוהבת ושמחה בו, כדי שתדע שהוא חושב עליה בכל פעם ואוהב אותה, ועל ידי זה הם נקשרים יחד. לכן צריך להרבות במתנות תדיר, ואפילו בדברים קטנים, כמו ממתק, דבר מאכל, פרחים וכדו', לפחות פעם אחת בשבוע. ולא יחוס על ממונו, ואדרבה, בזכות זה יתברך ויתעשר. וכמו שכתוב בבבא מציעא (י"ט ע"א) אמר רבי חלבו, לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר: 'ולאברם היטיב בעבורה', והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזה אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו [כבדו לנשותיכם כדי שתתעשרו].

כך גם מן הראוי מידי פעם לצרף למתנה מכתב הערכה, שזהו עיקר העיקרים אצל האישה, שהרי היא לא צריכה את כיסו אלא את לבו, ובשבילה המכתב שכתב לה חשוב יותר מן המתנה. וכמו כן, במקרים מסוימים ישנם גדרים מה מותר ומה אסור לומר לה או לתת לה. וכשקונה לה בגדים ותכשיטים, רצוי שהבעל ילך עם אשתו כדי **שהיא תבחר מה שמתאים לה,** ובזה ימנע עוגמת נפש באופן שקנה לה דבר שלא מתאים.

ואף שלפעמים עולה מחשבה שהוא מגזים בשבחים ובמתנות, ולפעמים אף האישה מעירה על כך שהוא מגזים, ואומרת לו שאין צורך במתנות ושבחים רבים כל כך - הרבה פעמים זה נובע מרצון לקבל עוד, או שהיא מנסה אותו, לראות אם ישבח אותה מכל לבו או שהוא רק מסתפק במלמול תודה שגרתית. ואף שבהתחלה קשה לשבח מכל הלב, עם המחמאות בא התיאבון, שעל ידי זה יתרגל ויבוא במשך הזמן לשבח אותה מכל לבו, ואל דאגה: לאישה אף פעם זה לא נמאס! **הקב"ה טבע בה טבע** שהיא כמהה לשמוע שבחים, וכך - ואך ורק כך - אפשר ליצוק לחיים מלאי של שמחה, אהבה ואחוה שלום ורעות. שזוכה!

שולחן מלכים

הרה"ג יוסף צברי שליט"א רב ומו"ץ באלעד

מפניני חכמי תימן על פרשיות החודש

קיום העולם על ידי דין אמת / נצחוננו המובטח של היוצא למלחמה / מעלת התשובה בחודש אלול / ספרי התורה הקדושים שמנעו את גניבתם

פרשת נצבים

כי הוא חייך ואורך ימיך' (ל, כ)

הגאון רבי חסן צאידי זצ"ל היה רבה של העיר אלמסילה שבמחוז שרעב, בדור האחרון קודם העליה לארץ ישראל.

אהבת התורה היתה אצלו עיקר העיקרים. בסעודות השבת, מלבד הקידוש והאכילה, היה לומד ולומד ללא הרף. רבי חסן היה לומד את המדרשים על סדר הפרשה, ולימוד זה מילא את כל סדר ישיבתו בשולחן, עד שכמעט לא היה רגיל לשיר בשולחן שבת.

בני ביתו מספרים, כי למרות שחיו בבית אביהם כל השנים, מעולם לא ראו אותו ישן. תמיד דמותו של אביהם עמדה לפניהם כאשר הוא יושב והוגה בתורה, עד לשעות המאוחרות. קודם שעלה על יצועו, היה נוהג ללמוד משניות בעל פה במשך כשעה וחצי, מנהג שהתחיל בו בילדותו, ולא עזבו כל ימי חייו. בניו מספרים כי הם היו נרדמים לקול שינון המשניות של אביהם, וכאשר קמו, היו רואים את אביהם לאחר כמה שעות של עמל התורה, בהיותו מאחר לישון ומקדים להתעורר...

רבי חסן עלה לארץ ישראל, והתיישב בעיר פתח תקוה. באחד הימים קיבל רבה של פתח תקוה, הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל בעל 'דגל ראובן', שאלה הלכתית מסובכת, עליה חתום אדם שלא הכירו בשם: 'חסן צאידי'. השואל כתב לו שהפנו אליו שאלה הלכתית, והיות ויש בעיר 'מרא דאתרא' - הוא רבי ראובן כץ, הוא לא חפץ לפסוק בה מבלי להתייעץ מקודם עם רב העיר. רבי ראובן כץ התפעל מאוד מכותב המכתב, שגדלותו התורנית נודעה בין השיטין ממכתבו. הוא החזיר לרבינו, כי ניכר מדבריו ששאלתו 'שאלת חכם' היא, ומבין השורות כבר נראה כיצד היה בדעתו של רבי חסן לפסוק, והסכים עמו.

לאחר תקופה הכיר הרב כץ יותר את רבי חסן, והעריכו כערכו הרם, וכך היה מעשה:

באחד הימים הזדמן לרבינו להיות בבית הדין בפתח תקוה. באחד הדיונים, הסתפקו הדיינים ביניהם בדין מסוים, והיו צריכים בו הכרעה הלכתית ברורה. הדיינים החלו לברר בין גדולי הדור ההוא, מי יוכל להכריע בשאלתם, והרימו הם טלפונים לכמה דינים ורבנים. לאחר שראה מארי חסן כי לא מצאו הרבנים מענה לשאלתם, פנה לאב בית הדין הרב כץ, ולחש על אזנו כי עליהם לעיין בספר פלוני במקום פלוני, ושם ימצאו תשובה לשאלתם. הרבנים עשו מיד כדבריו, ומה הופתעו לגלות כי באותו ספר נמצאה תשובה ברורה לשאלתם. או אז הכירו הם בגדלותו התורנית של רבי חסן, ועוד יותר - במידותיו המיוחדות, שכל אותה העת שלא נדרש לשאלה ישב בשקט דומם, למרות שידע את התשובה ומקורותיה.

פרשת שופטים

'שופטים ושופטים תתן לך' (ט"ז, י"ח)

הגאון רבי חיים סנואני זצ"ל, בחיבורו הנפלא מקום מקדש, ביאר את מעלת הדיין שדן דין אמת, שהוא גורם לקיום העולם, וזהו 'שופטים ושופטים תתן לך', ראשי תיבות 'שותל', כי הדין שותל העולם, מייסדו, מקיימו ומעמידו.

ראיה לדבר הביא הרב מדברי חז"ל באבות: 'על שלושה דברים העולם עומד, על האמת ועל הדין ועל השלום, שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם'. הרי שהעולם עומד ומתקיים על דין אמת.

שלושה דברים אלו שהוזכרו במשנה כקיום העולם, רמוזים הם בפסוקי הפרשה, המבארים את מעלת השופטים, ואלו: 'ושפטו את העם' - זהו הדין, 'משפט צדק' - זוהי האמת, 'לא תטה משפט' - זה השלום, שאם יש הטיית דין אין שלום. וכיון שיש דין אמת, לזכות הזכאי ולחייב את החייב, הרי ממילא השלום בא ביניהם.

פרשת כי תצא

'כי תצא למלחמה על אויבך' (כ"א, י)

בדרך מוסרית ביאר הגאון רבי **סעדיה אלנדאף** זצ"ל, בספרו עץ החיים, כי במלחמת היצר הרע הכתוב מדבר. וזהו: 'כי תצא למלחמה', אם יוצא האדם למלחמה על יצרו, מובטח לו 'שונתנו ה' אלהיך בידך', שה' יסייענו לנצחו, שכן הבא להיטהר - מסייעים בידו.

לאחר שמתגבר האדם על יצרו, נאמר בו 'ושבית שביו', הן העבירות ששבה היצר מן האדם ומקטרג בו עליהן. וכאשר חוזר האדם בתשובה נהפכות עבירותיו לזכויות, וזהו 'ושבית שביו' - היינו שביו ששבה כבר, חוזר אתה ומשיב אותם אליך, ואלה הן העבירות הנהפכות למצוות.

פרשת כי תבוא

'השקיפה ממצון קדשך מן השמים' (כ"ו, ט"ז)

הגאון רבי **יעיש קורייני** זצ"ל, בעל מחמדי שמים, רימז בפסוק זה את ענין תשובת השק, ואת מעלת התשובה בחודש אלול, החל בימים אלו - בהם נקראת פרשת כי תבוא:

'השקיפה' - אותיות השק יפה. ובאו ללמדנו, כי האדם החוזר בתשובה בשק ובתענית, מועילה תשובתו להכניע את היצר הרע וכל כוחות הטומאה. והוסיף הרב: 'וכל שכן וכל שכן בימים אלו, הימים הנוראים, שצריך בהם תשובה שלימה בשק ובתענית ואפר בכיה והספד, שראשי תיבות שלהם עולה תשובה'.

וסופי תיבות 'ממצון קדשך', בגימטריא באלול (עם הכולל), כי התשובה יפה ביותר מאד באלול, כי בחודש אלול תהיה השקפה טובה על ישראל.

"חנוך לנער
על פי דרכו"

בנין נעורים
הרה"ג בועז משה שליט"א
משגיח בישיבת 'דרך חיים'

הבריאות כהלכה
הרה"ג יחזקאל אסחייק שליט"א

המחמיר תבוא עליו ברכה

מהו מקומן של 'קפידות' ו'חומרות' בדרך עבודתו של בן הישיבה?

נוספים ל'חומרות' שאדם מקבל על עצמו בתור מידת חסידות, א' חומרות אלו צריכות להיות 'תוספת' על המצוות המחויבות, ואינן יכולות להיות 'תחליף' להן. (כן, למרבה האירוניה, פעמים רבות עלולות ה'חומרות' במצוות מסוימות להביא לידי 'קולות' במצוות אחרות...). ב' הרצון להחמיר צריך להיות נובע מתוך תשוקה לחסידות, אחרי שהשכל החליט על כך, ולא מתוך דחיפה תאונית! (כן, ישנן 'חומרות' שנובעות מתוך דחיפה של תאוות, על תופעה זו הרחיב המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל בספרו 'עלי שור' חלק ב' עמ' קנ"ב).

זאת ועוד, בגמ' בחולין (ק"ה ע"א) אמר האמורא הקדוש מר עוקבא על עצמו, שבענין ההרחקה בין בשר לחלב, הינו כמו 'חומץ בן יין' ביחס לאביו, שכן אביו היה ממתין בין אכילת בשר לבין אכילת חלב יום שלם מעת לעת, ואילו הוא עצמו אינו ממתין אלא מסעודה אחת לחברתה. ומובא בשם הגאון מוילנא זצ"ל שהקשה, אם אמנם היה מר עוקבא סבור שהנהגתו של אביו טובה יותר, מדוע לא נהג אף הוא כמותו? והשיב: 'אבל הענין הוא, כי כל הזהירות היתירה, והדקדוקים הנפלאים בחסידות ופרישות, נאוו רק לצדיקים קדושי עליון, אשר הם כבר עלו על דרך הסולם, ולהם ראוי עלות אל העליה, אבל האיש אשר עוד לא הספיק עלות אל הסולם, ועודנו עומד במדרגה נמוכה, איך יקחהו לבו להנשא אל על וכו', אשר על כן, מר עוקבא, **ביודעו את נפשו כי עוד לא עלה אל המעלה היא, אשר בעומדו עליה יוכל לדקדק בחסידות כל כך, על כן מנע את נפשו מזה**' (פנינים משולחן הגר"א עמ' רנ"ח).

על נקודה עדינה נוספת בענין זה, עמד המשגיח הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, מנהלה הרוחני של ישיבת 'קול תורה', פִּסְפֹּרוֹ מעשה שהיה בבחור בישיבת פוניבז' שהקפיד מאד בקדושת השבת, והיה נוהג סלסול בעצמו לקבל עליו את השבת מפלג המנחה של ערב שבת. משנודע הדבר למשגיח הישיבה, הגרא"א דסלר זצ"ל, העיר לו, שלמרות שכוונתו רצויה, יתכן והדבר יביאנו לידי מטרה הפוכה, מכיון שהוא מתייחס לכלל הציבור כמזלזלים במידת-מה בשמירת שבת כהלכתה, ממילא **עלולה להתפתח אצלו במשך הזמן קהות-רגשות לחילול שבת**, בדיוק כפי שעלולה להתפתח קהות מעין זו אצל מי שעושה תקופה ארוכה במחיצתם של מחללי שבת גמורים... לפיכך, המליץ לו לחדול לאלתר מהנהגתו זו, חרף המעלה שישנה בה (מחנך לדורות' עמ' 385).

יש להדגיש, שהדברים אמורים בנוגע ל'קפידות' 'חומרות' ו'הרחקות' שהן בגדר 'מידת חסידות' ולפנים משורת הדין, שהן כאמור שייכות לבעלי דרגה בעבודת השם, אולם 'ספיקות' ו'חששות', הקרויים בעגה הישיבתית 'נערווען', אינם רצויים כלל, ועליהם ועל כיוצא בהם לימדנו רבן גמליאל: **'עשה לך רב והסתלק מן הספק'** (אבות פרק א' משנה ט"ז). וכמה נוראים דברי ה'חכם סופר' בדרשותיו (חלק ב' דף שני"ח ע"ד): 'דנהי דמחויב אדם לחוש לכל הספיקות, כדי לצאת ידי שמים, ולא יבוא ליגע באיסור דאורייתא, **מכל מקום אין המצוות מקובלים לפני הקדוש ברוך הוא אלא בעושה המצוה על הודאי, ולא על הספק, ויודע בבירור שזה אסור, וזה מותר, בלי פקפוק, וכשעושה הדבר רק על הספק, איננו מקובל כל כך לפני הקדוש ברוך הוא, עכ"ל**.

שאלה: מטבעי הנני נמשך להוסיף ולהחמיר בפרטי המצוות ודקדוקיהם, ובגדרי האיסורים וסייגיהם, מעבר לנורמה המקובלת בציבור בני הישיבות, הנהגתי זו נוסכת בי תחושה מלאת סיפוק בעולמי הפנימי, אולם מידי פעם הנני נתקל בתגובות מזלזלות, ולעיתים אף בוטות, ביחס לגישתי ה'קפדנית' וה'מחמירה', המעוררות בי תהיות רבות, האם עלי להמשיך בדרכי, ולהתעלם מה'מה יאמרו הבריות', או שמא יש ממש בגישה החברתית הדוחה הקפדות וחומרות חריגות?

תשובה: בספרי רבותינו מצינו התייחסות מגוונת ורבת אנפין על נושא עדין ורגיש זה שהעלת בשאלתך, ואם כי, כמובן, לא ניתן במסגרת זו לדון בכל דבריהם המאירים על שלל היבטיהם, אשתדל לתמצת על קצה המזלג יסודות ושוושים שבכוחם לשמש תמריורים ואבני דרך בנפתולי סוגיא סבוכה ועמומה זו.

מאור הגולה ה'חכם סופר' כותב בתשובותיו (או"ח סימן קצ"ז): 'מרגלא בפומי, כי כל האמור להלכה בשולחן ערוך, היא תורה נתונה לכל ישראל בשווה, ואין בודד במועדי, **אכן מי שאין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו** (בבבא ק"ט ע"ב), כי זה נעשה מצות אנשים מלומדה, ואב לבנים יודיע, על כן כל המתחסד עם קונו, ניכר במעלליו, מה שלבו בודה לשם השם להזיר נזיר מכל מה אשר ידבנו לבו, ובזה אין סגנון אחד עולה לשנים, כי אין לב שני בני אדם שווה באהבת השם, ולכן נקראים **בני כושיים** משונה במעשיו (מועד קטן ט"ז ע"ב), אך רק משונה באורו, אבל תוכו מתאחד עם כל ישראל, עכ"ל.

כלומר, מלבד 'האמור להלכה בשולחן ערוך', על האדם להוסיף ולהתחסד עם קונו, ולבדות מלבד הנהגות של חסידות, ומי שאינו עושה כן, הרי הוא בכלל 'מי שאין לו אלא תורה', שעליו חרצו חז"ל את משפטם **ש'אפילו תורה אין לו'**!

אולם הנהגות אלו מותנות בתנאים אלו: א' **אין סגנון אחד עולה לשנים**, כלומר, על הנהגות אלו להיות יחודיות ואינדיבידואליות המתאימות באופן אישי לאופיו וסגנונו של המתנהג בהן. ב' **אך רק משונה באורו, אבל תוכו מתאחד עם כל ישראל**, כלומר, הנהגות אלו, עם היותן יחודיות ושוונות, לא יגרמו לחי"ץ המונע את הנוהג בהן מלהתאחד עם כל ישראל.

ב'חובות הלבבות' (שער יחוד המעשה פרק ה') מצינו דברים יסודיים נוספים בענין זה, ונעתיק את דבריו (כפי שהובאו בפירוש 'לב טוב'): **אם אחרי שקיימת את המצוות שאתה חייב בהן, הנך רוצה לקבל על עצמך לפנים משורת הדין חומרות כפי יכלתך, בתור תוספת למצוות, אם רצונך זה נובע מתוך תשוקה לחסידות, אחרי ששכלך החליט על כך, ולא מתוך דחיפה של תאוות, אז הדבר רצוי ותקבל עליו שכר, ואינך עושה בזה משהו נגד דעת החכמים הראשונים שהיו לפניך, שהרי הם עצמם ציוו ו'עשו סייג לתורה' (אבות פרק א' משנה א'), ועוד אמרו 'מפני מה חרבה ירושלים, מפני שהעמידו דבריהם על דין תורה, ולא עשו לפנים משורת הדין' (בבא מציעא ל' ע"ב). ואחד החסידים אמר, 'מי שאינו מוסיף על מה שהוא מחויב, אינו עושה גם את מה שמחויב, אך למרות שתוספת זו הכרחית לאדם, אין השם מקבל אותה ממנו, עד שיקיים תחילה את מה שהוא מחויב, ע"ש.**

מדברי ה'חובות הלבבות' האלו אנו למידיים תנאים

הסוכר - האם גם לילדים הוא אסור

דוגמא אישית ברפואה מונעת

בעל הספר 'אור כשלמה' שואל, לגבי ציווי המלאך לאמו של הנביא שמשון שלא שתה יין ושכר,

מדוע אמו של נזיר אסורה בשתיית יין?

על כך הוא עונה, כי למדנו מכאן כלל גדול לכל עניין. אי אפשר לדרוש מהבנים שיהיו נזהרים בהתנהגותם יותר מההורים, ומאחר שהיא צריכה לגדל את בנה להיות נזיר, לא יעלה על הדעת שהיא תקפיד שלא יבוא כל משקה שכר לפיו ובו בזמן תתיר לעצמה את השתייה. כך לא תצליח לעולם לגדל את בנה להיות נזיר. והוא הדין לכל דבר ודבר, עד כאן דבריו.

לעניינינו למדנו, כי **הדוגמא האישית היא המפתח לכל דבר**. אם ההורים יתנהגו לפי ההוראות, ואחר כך גם יסבירו לילדיהם את הסיבות להתנהגותם, הרי שבדרך כלל - וכך מראה הניסיון - הילדים יקלטו את הדברים ויישמו אותם ולפעמים אפילו יותר מהמבוגרים, כי כידוע אצל ילדים חוש הצדק מפותח ואם הם הולכים על דבר הם הולכים עד הסוף ולא 'מעגלים פינות'.

משפחות רבות אימצו לעצמן את הרעיון של 'קופסת ההתגברות'. איך זה עובד?

לוקחים מיכל פלסטיק שקוף עם מכסה, מדביקים עליו פתק עם הכיתוב **'קופסת ההתגברות'**, וכאשר הילדים חוזרים הביתה מכל מקום שבו הם קיבלו ממתקים שונים (תלמוד תורה, גן, מסיבת יום הולדת, סוכריות חתן בבית הכנסת ועוד ועוד) - מציעים להם לשים את הממתק שקיבלו, כולו או חלקו, ב'קופסת ההתגברות'. לאחר שהקופסה מלאה, הילדים מקבלים הפתעה או מתנה, דבר שישדר לילד תשומת לב והערכה. וראה זה פלא! לא תאמינו באיזה קלות הקופסה תתמלא! הילדים אפילו יצביעו: 'זה הממתק שאני קיבלתי ושמותי בקופסה', ו'את הממתק הזה אני קיבלתי ושמותי'. הדבר עובד אפילו אצל ילדים קטנים מאד, ובלבד שההורים יהיו דוגמא אישית.

יש לחנך את האוכלוסייה - בפרט את ההורים הצעירים - שממתקים הם האויב שלנו. הם אינם מאכל חיוני. כל המאכלים המכילים סוכר מהווים סכנה מוחשית לבריאותנו, ובפרט לבריאות השיניים של ילדינו.

מתוך הספר 'חיים בריאים כהלכה'.

להזמנת הרצאות ושאלות: 03-6187876.

פינת ההלכה

הרה"ג און צדוק שליט"א
ראש בית ההוראה 'נדר ההוראה' ומח"ס שו"ת און של חכמים

צריכת מזון ללא הכשר (חלק ראשון)

חובת הפיקוח הכשרות

בימים עברו, עיקר צריכת המזון שהיתה מגיעה אל הבית מבחוץ היתה ביסודה גולמית, כגון דגנים, ירקות, פירות, קטניות, בשר ועוד, ולא היתה נדרשת עקב כך כמעט כל התערבות נוספת על מנת להכשיר את המזון מבחינה הלכתית לאכילה. ואפילו מצוות התלויות בארץ לא קיימו, עקב היות רובו המכריע של היישוב בארצות הנכר. אולם במהלך השנים רובו המוחלט של המזון מיוצר בתעשייה, ועקב כך נדרש **פיקוח הלכתי מקצועי הדוק** על כל שלב משלבי הייצור.

וכיון שהלא נודע באופן ייצורו של כל מוצר הוא מוחלט, ובנוסף לכך תעשיית ייצור המזון מפותחת מאוד, וכל מוצר יכול להיות מורכב ממאות רכיבים ובכללם יש המופקים מאיסורים ממש, ולא תמיד שייך היתר של ביטול, באשר רבים מהם חומרי טעם וריח, מייצבים, ומעמידים וכו', וכן לעתים ייצור המוצר נעשה במפעלים בכלים ובפסי ייצור שונים שלא הוכשרו מהייצור הקודם כפי דרישת ההלכה. על כן התקבעה התבונה בקרב ציבור שומרי התורה והמצוות, שמוצר ללא הכשר אין אוכלים.

אולם הפלא הוא שלמרות כל זאת, הושרש בקרב הציבור שאמון על התבונה הנזכרת, שאפשר לצרוך מוצרים מסוימים ללא כל הכשר בלי חשש כלל ועיקר.

ולמותר לציין שלאור כל האמור תבונה זו בטעות יסודה, ואף מה שהיה מותר בימים עברו אם היה מותר, לא בהכרח יפה כמו לימים אחרים הבאים לאחריהם, בהיות שכל הזמן יש התפתחות בייצור, ומקורות המרכיבים השונים משתנים כל העת וכו'. ואשר על כן אמרתי להציג במקצת את הנתונים העדכניים במוצרים שונים על במה מכובדת זו, ואם בעקבות כך תרבה הדעת והיה זה שכרי.

כשרות משקה 'קוקה קולה'

הגורם לכתיבת המאמר, שהזדמן לי לפגוש יהודי שומר תורה ומצוות, ששתה באותה העת ממשקה 'קוקה קולה' המיוצר מ'הרשות הפלסטינית', וכמובן לא היה בו הכשר כלל ועיקר. וכשהערת את תשומת לבו לדבר, שמפאת שתי סיבות אין לשתותו: א' אין הכשר עליו. ב' מקור הייצור מוחזק שמזייף מוצרים, וניכר הדבר גם מעולות המוזלת של המוצר. טען לי, שכל משקאות אלו שיש עליהם סימון של האות K תוך עיגול, הם מקוריות ללא חשש זיוף, ובכל העולם זהו אותו משקה ממש. וכיון שהדבר היה חשוד בעיני ולא תמים כלל כפי העולה ממענהו של הנזכר, בפרט בעולם המתועש, המתוחכם והמורכב מאוד בזמנינו, על כן אמרתי לבדוק נושא זה עד כמה שידי יד כהה מגעת, ולשתף את הקוראים הנכבדים במסקנותי.

הנה אינו סוד כלל, שאחד הסודות הכמוסים בעולם תעשיית המזון, הוא נוסחת משקה ה'קוקה קולה',

וליתר דיוק תמצית המשקה, שרק אנשים ספורים על פני תבל יודעים במדויק מהי.

והנה אין ייצורה נעשה כלל במקום אחד, אלא מחולק הוא במספר מפעלים שבכל אחד מהם מייצרים רק רכיב אחד משלל רכיביה. כך שעובדי המפעל עצמם המייצרים רכיב מסוים, אינם מכירים את שאר הרכיבים האחרים המרכיבים את תמצית המשקה.

למפעל המרכזי מגיעים כלל הרכיבים מן המפעלים השונים, וכל זיהויים באותו מפעל הינו על פי קוד בלבד שמשתנה לעתים תכופות. העובדים במפעל המרכזי מונחים לערב את המרכיבים, לפי מידה מדויקת בתזמון מסוים וכו', והם עצמם אינם יודעים מה הם מערבים.

על מנת לפנות לשוק שומרי התורה והמצוות, החליטה חברת 'קוקה קולה' לחשוף את שלל רכיבי המוצר בפני שני נותני הכשר יחידים המפקחים על מפעלי 'קוקה קולה' ברחבי העולם, OU והרב לנדא. אמנם ישנם הכשרים נוספים אולם אין המדובר על תמצית המשקה עצמה, אלא על מפעלים אחרים של 'קוקה קולה', בהם מוהלים את התמצית במים וסוכר, ומוסיפים פחמן דו חמצני ועוד שאר רכיבים שונים, ומכאן השוני בטעמים.

טעות נפוצה רווחת בציבור, שמכיון שהמתכון להכנת התמצית כל כך מוקפד, מן הסתם רכיבי המשקה אחידים בכל הבקבוקים, וכיון שיש כשרות על משקה ה'קוקה קולה', מן הסתם תקפה כשרות זו גם על שאר הבקבוקים אף במקום שאין הכשר עליהם. מביורר עולה שהדבר אינו נכון כלל.

במפעלי 'קוקה קולה' ישנה מחלקה כשרה שפועלת רק כשיש צורך בתמצית כשרה (כל חודש וחצי לערך יש ייצור בהתאם לדרישה), ובשאר הזמן היא מושבתת ונעולה. המחלקה מייצרת רק לפי הצורך במפעלים הכשרים, ולכן התמציות המיוצרות בה אינן מגיעות כלל למפעלים שאינם תחת השגחת הכשרות. מחלקה זו הינה דינמית, ובכל פעם שמפקחי הכשרות מפעילים אותה, הם מקבלים הוראות שונות ביחס לחומרים, המאושרים בייצור זה.

אמנם כלל חומרי הגלם עצמם אינם משתנים, אך המקורות שמהם הם מגיעים משתנה בהחלט. ניתן להפיק את אותו חומר עצמו מן הצומח שיכול להיות מייני נסך או לחילופין מן החי מדברים טמאים, נבלות וטרפות. ואפשר גם ממיצוי דגנים שאין בהם כל פיקוח על איסור חדש. ועל כן למותר לציין שהצורך לפיקוח הוא הכרחי ממש.

דוגמא לדבר, אחד ממרכיבי ה'קוקה קולה' הוא ה'גליצרין', שהוא חומר ממותק מאוד עד כדי מרירות, ורק לאחר שמערבים אותו עם הרבה נוזלים אפשר לחוש במתיקות שלו. עיקר תפקידו הוא לקשר בין המים לשאר חומרים המייצבים את חומרי הטעם והריח, וכן ליצור מעין סמיכות ויציבות

למשקה, ועוד תועלות רבות המוקנות למשקה הודות לו. את הגליצרין מפיקים מסוג של שומן, שניתן להפיק אותו מן החי או מהצומח, כאשר יש הכשר טוב למשקה זה, יש ודאות שמפיקים אותו משומן שמקורו מן הצומח.

בנוסף לכל האמור בעירוב החומרים, ישנם חומרי גלם רבים המשמשים ליצירת תמצית קוקה קולה, ומקורם במפעלי ייצור חיזוניים, ושם ודאי שאין אחריות על אותם מקורות שאינם משתמשים בייצור נוסף של שאר דברים שאינם כשרים, או בכליהם ובפסי הייצור שלהם, או במערכת קיטור הנפוצה בתעשייה, שבו זמנית מייצרת מוצרים אלו עם מוצרים שאינם כשרים כלל.

הרב לנדא זצ"ל פרסם בשעתו 'גילוי דעת' מחודש אלול ה'תשע"ח, שכותרתו 'להרים מכשול' וזה לשונו, 'מצער מאוד לראות, אשר מביאים לארץ משקה 'קוקה קולה' בפחיות ובבקבוקים מתוצרת הרשות הפלסטינית ומאירופה ומכשילים את הציבור, מי שאינו בסוד הייצור יכול לומר השערות וסברות. אלו שיש עליהם חותמת כשרות, מיוצרים במחלקה מיוחדת בנוכחות משגיחים שלי עשרים וארבע שעות, וממולאים בהשגחה בעיר בני ברק, על ידי החברה המרכזית למשקאות קלים בע"מ'.

וכדי להסיר לזות שפתיים אומר, שהרב לנדא זצ"ל היה טוען שלעומת משקה 'קוקה קולה' שחייב כאמור הכשר, מכל מקום משקה ה'ספרייט' אין צריך הכשר בכל העולם, למרות שהוא עצמו נותן לו הכשר.

מדי פעם יוצאות שמועות שיש רבנים שהתירו את משקה ה'קוקה קולה' במקומות מסוימים בעולם, על אף שאין עליו הכשר כלל, ומבירור קל בדבר, הרבה מהם הכחישו זאת או שאמרו את דברם רק על פס ייצור מסוים, או שמדובר באלו שאין להם יד ורגל בתחום הכשרות, על כל פנים לא ברמה של הרב לנדא זצ"ל ובפרט במשקה זה.

נקודה נוספת בדבר, וחשובה היא לאין ערוך. העמל בעיצוב וטיפוח קומתם הרוחנית של ילדינו הוא מן המפורסמות, רבות אנו טורחים להטמיע בתודעתם, שאין אוכלים מוצר על אף שיש לו הכשר, אם אינו תואם את הדרישות ההלכתיות שקבענו לעצמינו. ואין הדבר קל כלל ועיקר, בפרט מול תעשיית המתקים והמעדנים, על כל גווניה, פיתוייה החזותיים, ומיזוג טעמיה. ואם כן יש לשאול כיצד יעשה מעשה בידועין להכניס אל תוך הבית פנימה מוצר מתועש, שאין עליו הכשר כלל אפילו הירוד ביותר, בתואנה ש'שמעתי שאין צריך הכשר', וזאת אף ללא בדיקה מדוקדקת אלא רק מישוהו אמה, והכל בעבור הוזלה קלה משיווי המוצר, כלום כדאי הדבר?! ואם המוצר מהרשות הפלסטינית, בכיתוב מסולסל שלא ניתן להתעלם ממנו, תגדל התמיהה בכפליים, והדברים מחללים אל תודעתם של בני הבית ומשפיעים מכאן לכל המישורים.

בתקוה שלא נכשל באכילת דברים אסורים המטמטמים את זכות המח והלב, ויוצרים בידול בינינו לאבינו שבשמים.

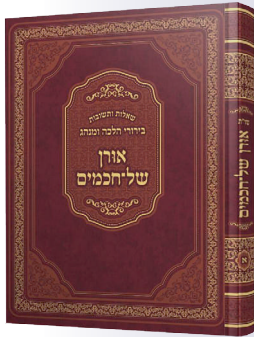

אורן של חכמים

מן המדורים האקטואליים שבגיליונו הוא 'פינת ההלכה', הכולל את מאמריו של הרה"ג רבי אורן צדוק שליט"א, ראש בית ההוראה 'נזר ההוראה' ומחבר הספרים שו"ת 'אורן של חכמים' ב' חלקים ומנחת מרחשת.

ועתה זיכנו בחלק שלישי של ספרו החשוב והנעלה, שו"ת אורן של חכמים, הכולל חקרי הלכה ומנהגים הנכתבים בשפה ברורה השווה לכל נפש. כבר לפני כשנה, בגיליון אלול תשע"ט, נסקרו חיבוריו הקודמים הכוללים בהרחבה בירורי הלכה ומנהג, חידושי דינים וביאורי סוגיות.

בהקדמתו לכרך הנוכחי עומד המחבר שליט"א על תופעה המצויה רבות, ואף על תלמידי חכמים ואנשי ספר לא פסחה, והיא חוסר העיון המספיק בדברים הנכתבים, דבר הגורם להבנה שאינה נכונה וממילא

להשגות מיותרות. לפיכך הדגיש הרב המחבר כי הקפדה יתרה נהג בניסוח התשובות ועריכתן, כדי שיהיו ברורות אף לאדם רגיל מן השורה אף בנושאים מורכבים ועמוקים. וכן דקדק בחלוקת הקטעים, הוספת כותרות וכדו' - הכל כדי להקל על העיון וההבנה.

בין מגוון הנושאים המרתקים הנידונים בספר, יש לציין תשובה ארוכה בגדרו של מאכל ה'כובאנה' וברכתו, בה גילה המחבר מסקנות שונות להלכה ולמעשה ממה שידוע עד עכשיו, על פי בדיקת מקורות קדומים ואף כתבי יד. כן נערכה תשובה ארוכה בבירור דעת מהרי"ץ בענין תספורת בספירת העומר מעצם כתיבת יד קדשו. וכן נדון בהרחבה ענין ברכה על שתיית מים שלא לצמא אלא על מנת להרבות נוזלים בגוף. נושאים נוספים שהתבארו בהרחבה הם דין פתיחת ברז מים חמים שמקורם ב'דוד שמש' ביום השבת, לאור בירור מפורט מבחינה טכנית בדרך פעולת הדוד, וכן דיבור על עניינים שנאסרה עשייתם בשבת קודש.

תשובות רבות עוסקות בדיני המועדים, ביניהן דקדוקים חשובים הנצרכים לקורא המגילה ומצוות יום הפורים, בירורים בדיני הבדלה בליל תשעה באב שחל במוצאי שבת, והפשרת מאכלים ביום טוב ראשון של ראש השנה לצורך חימום ביום טוב שני, והכל בשים דגש מיוחד על מנהגי תימן למעשה. תשובה נוספת היא בעצם אישוש בצורה ודאית לגבי הנחה שהעלה המחבר כבר בחלק השני של ספרו, לפיה תשובת הרמב"ם הידועה בענין ספירת העומר, הסובר שכל יום ויום הוא מצוה בפני עצמה, לא יצאה כלל מתחת ידו הטהורה של הרמב"ם ויוחסה אליו בטעות.

זכה הרב המחבר שליט"א להמשיך בהרבצת התורה לרבים ויתבדרו דבריו בבתי המדרש, ישוטטו הרבים ותרבה הדעת.

להשגת הספר: 053-3105405.

במדור זה בעזרת ה' תפרסמו סקירות קצרות על ספרים שונים, קדמונים ובני זמננו. מחברי ספרים המעוניינים לפרסם את ספרם במדור זה, אנא יצרו קשר עם המערכת.

היכי תמצוי?

- כיצד יתכן שיהיו שני דברים אסורים, אשר יחד שניהם מותרים? תשובה: תספורת אצל נכרי, והסתכלות במראה.
- וכיצד יתכנו שני דברים, האחד אסור והשני מותר, ויחד הם מתחלפים - האסור הופך למותר והמותר הופך לאסור? תשובה: כבוד ומלח.

אדון הסליחות

על תפלה נרגשת ממעמקי הלב, שהובילה לנס ירידת הגשמים בסיומה של בצורת קשה.

'יא רבנא, ארחמנא! ובתרגום לשון הקודש: 'הוי אדוננו, רחם עלינו! כן קראו פעמים רבות, וכל הקהלה שונים אחריהם. כמה מהזקנים אמרו תוכחות מוסר שהמסו גם לב אבו, והפל שנו ושלשו.

לאחר מכן עמד אחד מזקני העדה, ואמר: 'אחינו! וכי שכחתם את חצי הרעב אשר נחתו בנו לפני שלוש עשרה שנה, כי נשארנו מעט מהרבה? בואו ונכינה את קברינו אצל קבריהם, מי יודע ישוב ונחם ולא נאבד אנו נשינו וטפנו, המעט ממנו הרעב והדבר, כי גם קם עלינו אדם לבלותינו, להפשיט עורינו ולגרם עצמותינו היבשות. עננו אבינו עננו! קדש את שמה בעולמך, וידעו כי יש אלהים בישראל!'

לקול הקורא הזה רחפו עצמות כל המושתתפים במעמד המרטיט, ושערות ראשיהם סמרו. הדמעות זלגו פנים, והתפלה עלתה בקול חזק ומתגבר אל שמי מרום. אפלו הגוים נאספו לקול השאון שעלה מהגן, והאזינו לתפלות הנרגשות שנמשכו עד קרוב לשעת הצהריים, כאשר קדחה השמש על ראשיהם. הם החזירו את ספר התורה לבית הנקסט, והלכו לדרום בשקם ובתעניתם.

ובאמת, דמעות העשוקים והנאנקים לא נפלו ארצה, אלא נאספו ונצבו כמו גד לפני אבינו הרחמן יתברך שמו. בשעת תפלת ערבית התקדו השמים בעבים ומטר נתפ ארצה, עד שבגלל הגשם השוטף לא היו המתפללים יכולים לצאת מבית הנקסט!

שם שמים התקדש בריבים, והגוים שהבינו כי היהודים הם הם שהורידו את המטר בועקתם אל ה', באו לברך אותם ולהודות להם על תפלותיהם.

התודה והברכה לר' דוד תעשה הי"ו על ניקוד הסיפור והגהתו.

המעשה שלפנינו מתואר על ידי הנוסע האשכנזי, החכם רבי יעקב ספיר זצ"ל, אשר הגיע לתימן בשנת תרי"ט והעלה את רשמיו על הפתב בספרו 'אבן ספיר'.

היה זה ביום שני, ט"ו באב, כאשר רבני צנעא גזרו עצרת תפלה ותחנון על עצירת הגשמים ששורה מזה כמה חדשים (כינו שארץ תימן היא מן המקומות שהגשמים יורדים בהם גם בקיץ). בשל הבצורת הקשה עלה יוקר המחיה, ומוצרים בסיסים נמכרו בהון רב. מגפה קשה פרצה בעיר, וכמאתים מתים ביום היו מחלוקה. אלא שפל אלו היו בשכונת הגוים, ואלו אצל היהודים כמעט ולא מת אדם עד אותה העת. המלך בתחלה הוכיח את בני עמו הישכמאלים שישבו אל ה' בכל לבבם, ואף גזר צום עליהם במקומו. שלשה ימים, אף ללא הועיל.

כאשר החלו מעט מן היהודים להתבק במגפה הנוראה, קראו הרבנים לכל יהודי הקהלה להתאסף בארבעת בתי הנקסט הגדולים שבעיר, והם אכן התמלאו מפה אל פה.

לאחר התפלה, התחננו והלמדו, יצאו כל היהודים מבתי הנקסט והתאספו יחד ברחוב הסמוך לבית הנקסט 'בית אלשיה'. הם הוציאו ספר תורה, והתקבצו בגן גדול ורחב ידים ששכן בסמוך לו. גן זה היה בתחלה מוריק ומרנין את הלב בעשביו ובעציו הנאים, אף פעת יבשו העלים ונבלו האילנות.

פעת, לאחר שערכו הרבנים סדר התרת כשפים להנצל מן הגזירה, ישבו הכל על הארץ וקראו תהלים, תחנונות ובקשות, כשבניהן קמים זקני העדה והרבנים ודורשים דברי מוסר, תוכחה וכבושים. לאחר דרשותיהם קראו המלמדים והתלמידים - תינוקות של בית רבן היושבים באמצע - בקול גדול:

הגה"צ רבי סעדיה בן יוסף זצ"ל

לרגל יום השנה העשרים ושלוש לפטירתו של אותו גאון וצדיק, איש המוסר והענווה, מתפרסמת סקירה מקיפה על דמות ההוד שהאירה את סביבתה • דרכו התורנית אותה סלל, מאז היותו עולה חדש מתימן ועד כהונתו כמשגיח ישיבות 'נוה ארץ' ו'שארית יוסף' בבאר יעקב

רבי סעדיה בן יוסף זצ"ל

ובני בנים עוסקים בתורה.

שיחותיו של רבנו היו לשם דבר בהיכלי הישיבות ובבתי המדרשות. תלמידי הישיבות ואברכי הכוללים שתו בצמא את דבריו, ומתוך חיבתם לדברי תורה היקרים מפז, העלו אותם על הכתב וכך זכינו שהם נשתמרו עמנו לדורות. ואכן, בסייעתא דשמיא, במשך השנים נקבצו על ידי תלמידיו ושומועי לקחו, מחברות וכתבים עבי כרס עמוסים בשיחותיו ומאמריו, וכן סרטי הקלטות רבים, וכל אלו הינם בבחינת אוצר בלום אשר מהווה כתמצית חייו ומשנתו של רבי סעדיה זצ"ל. חלקם ראו אור בספר 'לדעת חכמה ומוסר' על חודש אלול והימים הנוראים.

ספר המאגד את שיחותיו של רבינו

אש התורה

היה זה בערב חג השבועות, כאשר תלמידי ישיבת 'נוה ארץ' נאספו בהיכל הישיבה ללימוד ולתפילת ערבית של חג. רבי סעדיה, כדרכו בקודש, נשא מדברותיו ושוחח בלהט של קדושה על קנייני התורה ומעולותיה. טוהר פניו השתלהב, ומעומק לבו החל לתבוע את עצמו על עמלה של תורה ועל השקידה בקביעות בלימוד התורה. כל כולו התלהט כלבת השלהבת, עד

תחילה, בשנת ה'תשכ"ה, החל לכהן כמשגיח בישיבת 'פורת יוסף' בקטמון, זאת למשך כשנה. ולאחר מכן כיהן כר"מ בישיבת 'נוה ארץ' בבאר יעקב, ובשנת ה'תש"מ אף החל למוסר שיחות וועדים בישיבת 'שארית יוסף' בבאר יעקב. בשנת ה'תשנ"א הקים את מוסדותיו הקדושים בעיר נס ציונה, 'מאורות הרש"ש', וזכה להפריח את השממה בעיר עד היום הזה.

בד בבד החל בפעילות ענפה לקירוב רחוקים בכל אזור הדרום והשפלה, הרביץ תורה ויראה בערים רבות ברחבי הארץ והשיב רבים מעוון לאביהם שבשמים, וזכה שתלמידיו אחזו בדרכו בקודש וגדלו להיות בני תורה ויראי השם. מבין תלמידיו רבנים חשובים המכונים בקהילות שונות, וכן תלמידי חכמים ומרביצי תורה ויראה.

חודש התשובה

לרבים מתלמידיו של רבי סעדיה, מכל רחבי הארץ, זכויות היטב עצרות התשובה אותם היה מארגן רבינו בחודש אלול ובערב ימי הדין ברחבת הכותל המערבי. כאשר בתחילת המעמד היו נאמרים דברי כיבושין על ידי רבינו למאות ואלפי המשתתפים אשר פתחו את לבבות השומעים לאביהם שבשמים, ולאחר מכן נערכה עצרת סליחות המונית על ידי חזנים יראי שמים וידועי שם.

כך במשך עשרות שנים היה רבינו משמיע את דברותיו במוסר ובכל הנהגה נכונה, בפני תלמידים מקשיבים. הוא גידל דורות של תלמידי חכמים, והעמיד בתים רבים ההולכים בדרך התורה הסלולה.

בי"ז אלול ה'תשנ"ז עלה רבי סעדיה בסערה השמימה, בהיותו בן שישים ושתים שנים בלבד. הוא הותיר אחריו את מורשתו הרוחנית המפוארת, ואת משפחתו החשובה זרע ברך ד', בנים

ירושלים, כי הוא 'צעיר לימים אשר מילא כריסו בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים, בחריפות ובקיאות טובא'. בדרך זו, בנתיב העולה אל על, המשיך בכל ימי חייו לעלות מעלה מעלה בעמל התורה ויגיעתה ללא לאות, כשמשאת נפשו היתה להעמיד תלמידים הרבה ולהרביץ ברבים תורה ויראה. בשנת ה'תש"כ נשא לאשה את הרבנית ע"ה לבית משפחת הכהן-עראקי, מהעולות הראשונות שהגיעו מתימן ונכנסו ללמוד בסמינר הרב וולף בבני ברק.

מלבד גדלותו של רבי סעדיה והיקף ידיעותו העצום בתורה, ובמידותיו הטהורות שהעידו על יראת שמים צרופה, התגלה הרב בשיחותיו לתלמידיו כאמן נפש החודר לנכחיה ומגלה את מסתוריה. בהנתנו העמוקה ובמיומנותו הרבה פרט על הנימים העדינים, ובשיחותיו הנפלאות אשר היו גדושות בתורה ויראה העלה עמו את תלמידיו מעלה אחר מעלה בדרך העולה בית א"ל. מיוחד היה בדרו בשחותיו המאלפות, ונודע כאחד מיוחד מבין בעלי המוסר המנחילים יראה טהורה וכל מידה נכונה.

והעמידו תלמידים הרבה

רבי סעדיה העמיד תלמידים הרבה למאות ואלפים בישיבות הקדושות.

הגאון הצדיק רבי סעדיה בן יוסף זצ"ל נולד בערב פסח בשנת ה'תרצ"ו לאביו רבי חסן ז"ל, בכפר שבמחוז שרעב שבתימן. בילדותו התייתם מאמו ע"ה, ובעלייה הגדולה בחודש אלול ה'תש"ט עלה לארץ הקודש. הוא עמד בגבורה ובמסירות נפש מופלאה נגד השמד הרוחני שאירע באותה תקופה, וכך זכה לעלות ולהתעלות במשך כל ימיו. תולדות חייו שבמאמר זה על פי דברים שנערכו על ידי מכון 'המאורות' ובאדיבותם, ויישר כוחם.

בדרכי רבותינו

בעידודו של אביו, יצא רבי סעדיה בשנת ה'תש"י ללמוד בישיבת 'בית יוסף' נוההרדוק בתל אביב. ממנה עבר בשנת ה'תשט"ו לישיבת 'באר יעקב', שם עלה ונתעלה בקודש, ונודע בהתמדתו הרבה ללא הפוגות. מאז היה מקושר כל ימיו בלב ובנפש לרבותיו גדולי הדור, מרנן רבי משה שמואל שפירא ורבי שלמה וולבה זצ"ל, ומהם קיבל וינק את דרכי ההנהגה בתורה ועבודת השם שליווהו רבות בשנים.

כבר מראשית דרכו העפיל ועלה לפסגות נעלות ביותר, ועוד בבחרותו - בהיותו כבן עשרים ואחת שנה בלבד, הוכתר על ידי גדולי החכמים שבירושלים בכתר הוראה 'יורה יורה ידין ידין'. וכך כתבו עליו גדולי

עולי תימן בדרכם לארץ ישראל לפני העליה למטוס

הנפש של כל תלמיד. כך היה מקל את קשיי הזמן וההסתגלות מעל התלמידים, ומאיר לפניהם את הדרך הסלולה. בשיטתו זאת חינך דורות של תלמידים והשריש בהם מידות טובות ויראת שמים.

היה מרבה לדבר על נחיצות לימוד המוסר ודרכי העבודה בחובות הלבבות. והיה נאה דורש ונאה מקיים - כשהוא עצמו למד מוסר, היה מתרגש ומתפעל וניגון מיוחד היה נלווה ללימודו. בזה הראה דמות ודוגמא חיה לצעירי הצאן.

מפעילותו של רבי סעדיה בן יוסף למען הכלל

ללבבותינו. גם בלא שידבר מאומה היה מורינו זצ"ל משרה עלינו ועל כל סביבותינו דוגמא אישית בהנהגותיו הגשמיים והרוחניות, וכך הוסיף להשפיע עלינו יראת שמים, סבלנות ואורך אפיים. יהי רצון שנלמד כולנו מדרכיו וממאמריו, נזכה ללכת בהם ונתעלה בהם, ויהיו כל אלו גם לעילוי נשמתו הטהורה.

סיים המשגיח והגדיר את רבי סעדיה זצ"ל: נאמר בנבואה (עמוס ג, ח): 'אריה שאג מי לא ירא', ונאמר (מלאכי ב, ז): 'כי שפתי כהן ישמרו דעת, ותורה יבקשו מפיהו, כי מלאך ה' צבאות הוא'. כך היה מורינו זצ"ל שואג מליבו הטהור דברי יראה ומוסר, ואנחנו צאן מרעיתו שתינו בצמא את דבריו שהיו יוצאים מלב זך ונקי וחודרים

תורה שלימה של חסד ראינו בבית מדרשו, חסד במהותו, והיה מיטיב בעשיית החסד בסאה גדושה יותר מאשר יד טבעו משגת. עשיית חסד עד כלות הכוחות מתוך מסירות נפש מופלאה. ויעיד על כך המעשה דלהלן. בימי בין הזמנים האחרון, טרם עלייתו של רבי סעדיה למרום, בשבו מבית החולים לביתו, היה שבור ורצוץ מתייסר ודומם, ומקבל עליו דין שמים באהבה. בשעה זו כנס לפתע אחד מבחורי הישיבה אל ביתו של רבנו, והנה הוא רואה את רבי סעדיה שוכב במיטתו ולפניו יושבים שני אנשים, אינשי דלא מעלי, אשר התדרדרו במעשיהם והתמכרו לנטילת סמים רח"ל. הרב יושב ומסביר להם פנים, ובנועם אמרותיו שופע להם בחום ליבו המיוסר דברי התעוררות מוסר ויראת ה'. כך עמד ושהה הבחור הנ"ל עד שסיים הרב שיחתו עמם, וכשנכנס היה הרב באפיסת כוחות ונרדם. כך היה זה מחזה מפעים לראות את רבינו גם בשעותיו האחרונות, מסור כל כולו למען הכלל והפרט במסירות נפש עילאית.

אשכנתיא דרבי

דברי נהי וקינה חרט בעט ברזל ובדמעות משגיח ישיבת 'נוה ארץ', הגאון רבי אליהו מורסייאנו שליט"א, ודבריו מבטאים את ההתפעלות מדמות הוהוד שהילכה בינינו: רבינו סעדיה זצ"ל היה מוערך במאוד ונערץ בקרב תלמידיו, עד היום כשנפגשים עמם ומעלים את זכרו, הם מבטאים את געגועיהם לתקופה המרוממת, בה זכו לשמוע את שיעוריו ואת הדרכתו לדרכי החיים. כל אלו באו לו ולתלמידיו תמורת היחס האבהי שהיה מעניק לכל תלמיד ותלמיד. תמיד היה מוכן ומזומן להקדיש מזמנו גם מחוץ למסגרת זמני הישיבה. ביתו היה פתוח בכל שעה, וליבו קשוב בכל עת לכל בעיה ומצוקה. רבינו סעדיה זצ"ל ידע לרדת לעומקם של דברים, והשכיל לחדור לנבכי

אשר פרץ בבכי של ממש והדיבור נעתק מפיו. ברוב התרגשותו העצומה לא היה מסוגל להמשיך בדבריו, ונאלץ להתיישב במקומו! כך הסתיימה השיחה, כשהמחזה הזה מותיר רושם עמוק ונורא הוד על כלל בני הישיבה. גדולתו העצומה בידיעת התורה, ההלכה והמוסר, היתה לשם דבר. בישיבה היה 'אוצר ספרים' ורבי סעדיה ידע בעל פה ובמדויק את מיקומו של כל ספר וספר. יתרה מזו, למרות שבאותם ימים הספרים היו מצרך יקר ערך, לא חס רבנו על מזמנו והוציא על ספרי הקודש מחמד עינו, כך שספרייתו של רבי סעדיה בביתו הייתה גדולה יותר מהספרייה של 'אוצר הספרים' בישיבה.

לא רק שהוא ידע היכן מונח כל ספר וספר, עד שכשהיה נצרך לעיין באיזה ספר היה ניגש מיד ושולף אותו ממקומו, אלא העידו עליו שהיה בקי בכל מכמני התורה וידע את כל מה שנכתב בספרים שבביתו.

פעם, כשמסר שיעור וביקש לעורר ולהמריץ את התלמידים, התבטא בפניהם: 'כשסיימתי את שנות לימודי כתלמיד בישיבת באר יעקב, הייתי שולט בששת חלקי המשנה ברורה, על כל סעיפי המשנה ברורה והביאור הלכה, והייתי יכול להצביע על כל סעיף קטן בשער הצינור! ומיד הוסיף וסייג בענווה: 'היום, כבר שכחתי... איבדתי את השליטה'...

ואכן, העידו התלמידים, שבכל פעם שהיה רבנו פותח את ספר ה'משנה ברורה', והיו אלו פעמים רבות מספור, היה פותח את המיקום המדויק כהרף עין ומיד מקריא מתוך הכתב.

מסירות לזולת עד כלות הכוחות

כך ספד לו משגיח ישיבת 'שארית יוסף', הגאון רבי שמואל זרבקין שליט"א, כשבין היתר אמר: גדלותו של רבינו נודעה לא רק בתורה אלא גם ובעיקר במידת החסד שבה דבק.

מחברים ומתחברים!

מעוניין להיות שגריר שלנו, ולהפיץ עלונים באזור מגוריך? לפרטים ניתן לפנות למערכת:

במייל: HB0548410475@gmail.com טל: 054-8410475

קרן ש"י

הקדש ע"ש שלמה ויהודית תעשה ז"ל

הקרן הוקמה על ידם להנצחתם ולמטרות צדקה, למען שדרוג מחלקות ילדים בבתי חולים, לפיתוח מוסדות לילדים בסיכון, ועבור חגיגות בר מצוה לילדים ממשפחות מצוקה.

שיעורי תורה ברחבי הארץ

- הרה"ג יהודה גמליאל שליט"א - יום ה' בשעה 20:30, רח' ריינס 6 רמת השרון.
- הרה"ג אבישלום מזוניצר שליט"א - יום ד' בשעה 19:30, בית הכנסת שוועת עניים רח' אבן גבירול ראש העין.
- הרה"ג יורם סרי שליט"א - יום ה' בשעה 12:30, כולל הרש"ש, מושב אחיעזר.
- הרה"ג עזרא קורח שליט"א - יום ב' בשעה 18:00, בית הכנסת אחוות אחים, רמת גן.